

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

อุดมการณ์การจัดการศึกษาปฐมวัย คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรก เพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป การศึกษาปฐมวัยยังมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคลภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 16) การจัดการศึกษาปฐมวัยถือเป็นสิทธิพื้นฐานของเด็กทุกคนที่จะต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ซึ่งเป็นไปกรอบปฏิญญาสากลที่นานาประเทศให้สัตยาบรรณ โดยเฉพาะอนุสัญญาองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (พ.ศ. 2532) (Convention on the Rights of the Child, UN) และกรอบปฏิญญาสากลการประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน โดยองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (World Conference on Education for All, UNESCO) ซึ่งกติกาสากล 2 ฉบับ ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกได้ใช้เป็นกรอบพัฒนานโยบายและกฎหมายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อให้เป็นไปตามหลักสิทธิสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555: 5; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556ก: คำนำ)

ตั้งแต่ทศวรรษ 2540 ภาครัฐได้อนุมัตินโยบายและกฎหมายสำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัยหลายฉบับ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2551 นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2550 - 2559 นโยบายและกฎหมายเหล่านี้มีทิศทางและเป้าหมายการขยายโอกาสทางการศึกษาให้เด็กปฐมวัยทุกคน ได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง โดยเฉพาะเด็กช่วงอายุ 3 ปี ถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องได้รับการพัฒนาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านตัวเด็กหรือผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ด้านความร่วมมือกับชุมชนและภาคเอกชน และด้านความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554ก; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

อย่างไรก็ตาม ผลในทางปฏิบัติการดำเนินนโยบายและกฎหมายข้างต้น กลับพบว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยยังประสบปัญหาทั้งด้านโอกาสการเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในความหมายครอบคลุมเด็กยากจน เด็กในพื้นที่ชนบทห่างไกล เด็กต่างด้าวและ

เด็กชนเผ่าพื้นเมืองจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งในบรรดาเด็กกลุ่มนี้ หากนับเฉพาะเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนเผ่าพื้นเมืองกับเด็กต่างด้าวที่เกิดในไทยไม่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาปฐมวัยมากถึงร้อยละ 56 ขณะเดียวกันด้านคุณภาพการศึกษาก็ยังประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำของมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่งของแต่ละรูปแบบและหน่วยงาน มีผลให้เด็กได้รับการพัฒนาตามวัยอย่างไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ยังถูกเลือกปฏิบัติจากหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากการมองว่าเด็กมาจากครอบครัวที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งด้านปัญหายาเสพติด ตัดไม้ทำลายป่า และแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย รวมทั้งการมีทัศนคติว่ามีเชื้อเด็กไทยหรือเป็น “ชาวเขา มีเชื้อชาวเรา” ส่วนรัฐบาลยังขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจังต่อการกำหนดนโยบายและกลไกการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ จึงกล่าวได้ว่าเด็กกลุ่มนี้ได้ถูกละเลย ถูกเลือกปฏิบัติ และไม่ได้รับความยุติธรรมในสิทธิพื้นฐานด้านการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556ก: 12; คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ, 2557; คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค, 2556; มูลนิธิริชเด็ก, 2558: ออนไลน์)

เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ถูกจัดอยู่ในกลุ่มเด็กที่ขาดโอกาสมากที่สุดต่อการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน (กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2558: ออนไลน์) โดยเป็นบุตรหลานครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมายาวนาน ซึ่งปัจจุบันมีมากกว่า 60 ชนเผ่า ครอบครัวแรงงานต่างด้าวจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายและแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และครอบครัวผู้ลี้ภัยสงครามตามแนวตะเข็บชายแดนประเทศไทย ทั้งนี้ นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ถูกกระบวนการทางสังคมและการเมืองทำให้เป็นกลุ่มชายขอบ ถูกกีดกันออกจากกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาตามสิทธิขั้นพื้นฐานและการจัดสรรทรัพยากร กลายเป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ มีสภาพยากจนและคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558: 6 - 9; กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะ, 2556: 23)

อย่างไรก็ดี ภายใต้บริบทสิทธิมนุษยชนสากลที่อนุสัญญาองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และกรอบปฏิญญาสากลการประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนโดยองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กำหนดให้ประเทศสมาชิกจัดบริการการศึกษาแก่เด็กทุกคนในประเทศอย่างไม่เลือกปฏิบัติในด้านชาติพันธุ์ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ลักษณะทางสังคมและข้อด้อยต่าง ๆ รวมทั้งให้แนวทางพัฒนานโยบายด้านการขยายและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างกรอบการพัฒนาภาพรวมกับความหลากหลายของกลุ่มเด็กด้อยโอกาสหรือประชากรชายขอบ โดยจัดการศึกษาในรูปแบบที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของแต่ละบริบท (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556ข: 1-8) นอกจากนี้ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือประชาคมอาเซียน (ASEAN) ยังกำหนดเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่พัฒนาโดยยึดหลักความยุติธรรมทางสังคมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ทุกคนด้อยโอกาส ขณะเดียวกัน การทบทวนบทเรียนการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้ภาครัฐไทยหันมาให้การยอมรับสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น ทิศทางการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์จึงมุ่งเน้นไปที่การขยายการเข้าถึงและคุณภาพการศึกษาปฐมวัย โดยกระจายโอกาสให้ทั่วถึงทุกกลุ่มในทุกพื้นที่ ควบคู่กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้

เข้ามาร่วมกำหนดอนาคตของบุตรหลานในด้านการศึกษา (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และคณะ, 2556: 23; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556ข)

การขับเคลื่อนการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เกี่ยวข้องกับกลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ที่มีบทบาทการพัฒนาการศึกษาเด็กปฐมวัย เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับสภาพปัญหาและลักษณะเฉพาะของบริบทนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ โดยยึดหลักความสอดคล้องระหว่างสิทธิเด็กสากล นโยบายส่วนกลาง หลักการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และหลักความยืดหยุ่นกับบริบทของพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555; คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ, 2557) ซึ่งอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ถือเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่อย่างหลากหลายกลุ่มและมีจำนวนมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ (กฤติกา อาชวนิจกุล, 2554)

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีลักษณะเฉพาะของบริบทมีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ครอบคลุมทั้งที่เป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ดั้งเดิม และกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้ลี้ภัยเศรษฐกิจและสงครามจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเข้ามาอาศัยในประเทศไทยอย่างถาวรและชั่วคราว ในลักษณะของการเป็นแรงงานต่างด้าว กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอแม่สอดจึงมีความหลากหลาย ทั้งกลุ่มชาวกะเหรี่ยง ชวม้ง ชาวจีนยูนนาน ชาวพม่า ชาวมอญ ชาวโรฮิงญา ชาวซิกข์ และชาวฮินดู เป็นต้น (ไพรินทร์ มากเจริญ, 2551) บุตรหลานของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ได้รับการศึกษาปฐมวัยโดยสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในชื่อเรียกรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น โดยมีหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น ในบรรดาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งในแง่การนำนโยบายการศึกษาจากส่วนกลางมาปฏิบัติในพื้นที่ และการกำหนดนโยบายท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของบริบท (องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก, 2556; สำนักงานเทศบาลเมืองแม่สอด, 2554; คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ, 2557)

นอกจากนี้ อำเภอแม่สอดในปัจจุบันยังอยู่ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองซึ่งจะมีผลกระทบต่อจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ อำเภอแม่สอดมีความสำคัญในด้านการเป็นพื้นที่การค้าตามแนวชายแดน จึงถูกประกาศเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุนของประเทศในระดับพื้นที่ตามภูมิภาค ตามข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน (ASAEN) และข้อตกลงภายใต้กรอบเศรษฐกิจอื่น เช่น ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย (ECS Summit) เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลให้แรงงานข้ามชาติจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เคลื่อนย้ายอพยพมาพำนักอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอดได้อย่างเสรีและนานขึ้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง อำเภอแม่สอดมีแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีแนวโน้มยกฐานะเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแม่สอด ปัจจุบันกำลังอยู่ระหว่างการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมและการพัฒนากฎหมายสำหรับการยกฐานะดังกล่าว โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะที่ครอบคลุมทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และสามารถบริหารจัดการโดยอิสระได้มากขึ้น ขณะเดียวกันการประกาศเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษก็คาดหวังว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่สอดจะสามารถดำเนินนโยบายจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2556; สำนักงานเทศบาลเมืองแม่สอด, 2554: 88; สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ, มปป.)

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองดังกล่าว ย่อมมีผลต่อทิศทางการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทรับผิดชอบการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยให้มีความเสมอภาคทั้งด้านการเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ หากไม่มีการพัฒนานโยบายการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และแนวทางปฏิบัติที่ดี อาจทำให้เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ได้รับความใส่ใจ/สำคัญตามสิทธิพื้นฐานที่ควรได้รับ ก็จะกลายเป็นการเพิ่มปัญหาความเหลื่อมล้ำและความ อยุติธรรมทางสังคม แต่หากมีนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และแนวทางปฏิบัติที่ดี ก็จะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านตามวัย เป็นการสร้างรากฐานชีวิตของเด็กให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนและสังคม สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อคณะผู้วิจัยสำรวจสถานะองค์ความรู้ด้านนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ กลับพบว่า ยังมีลักษณะกระจัดกระจาย และถูกจัดเก็บในรูปแบบรายงานประจำปี รายงานผลการดำเนินงานหรือเอกสารส่วนราชการ ยังขาดการศึกษาเพื่อสังเคราะห์และบูรณาการเป็นองค์ความรู้ ขาดการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาสำหรับอนาคต การวิจัยจึงสนใจศึกษาทบทวนสถานภาพของนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษา อำเภอแม่สอด จังหวัด ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยนี้จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งในแง่คุณค่าทางวิชาการ โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะในมิติการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ และคุณค่าประโยชน์ต่อกลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ รวมทั้งการตอบสนองต่ออัตลักษณ์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตในฐานะสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีบทบาทพัฒนาองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสถานภาพนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอมะสออต จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอมะสออต จังหวัดตาก
4. เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอตัวแบบนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอมะสออต จังหวัดตาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาและประเด็น

1) ขอบเขตด้านแนวคิดทฤษฎี การวิจัยนี้อาศัยแนวคิดทฤษฎีการพัฒนานโยบายสาธารณะ ความยุติธรรมทางสังคม ความเสมอภาคทางการศึกษา และสิทธิเด็กและสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกรอบการวิเคราะห์ผลการศึกษา

2) ขอบเขตด้านเนื้อหาและประเด็นการศึกษาในแต่ละวัตถุประสงค์

(1) สถานภาพนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศไทย ศึกษาประเด็น ก. นโยบายหรือกติกาสากลที่เป็นกรอบกำหนดนโยบายของไทย และ ข. นโยบายระดับประเทศหรือส่วนกลาง

(2) สถานภาพนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมะสออต จังหวัดตาก ศึกษาประเด็น ก) บริบทพื้นที่อำเภอมะสออต ได้แก่ บริบททั่วไปและบริบทเฉพาะพื้นที่ ข) สถานภาพปัจจุบันของนโยบายการจัดการศึกษา โดยศึกษาด้านเนื้อหา นโยบาย ได้แก่ นโยบายด้านสิทธิด้านการศึกษาของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ และความเป็นองค์กรรวมของนโยบายการจัดการศึกษา ฯ ค) สถานภาพปัจจุบันด้านกระบวนการนโยบาย และ ง) ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินนโยบาย

(3) แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมะสออต จังหวัดตาก ศึกษาประเด็น ก) ความสำคัญและความจำเป็นต่อการพัฒนานโยบาย ข) การพัฒนาเนื้อหา นโยบาย ค) การพัฒนากระบวนการนโยบาย ง. แนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติ จ) ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค

2. ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 – กันยายน พ.ศ. 2559 (12 เดือน)

ข้อจำกัด

1. ข้อจำกัดด้านสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ภาคสนาม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยเฉพาะตำบลโดยรอบตัวเมืองแม่สอดมีลักษณะภูเขาสูงชัน กลุ่มเป้าหมายอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และข้อจำกัดด้านถนนเส้นทางคมนาคม ผู้วิจัยสามารถเข้าพื้นที่สนามได้เฉพาะช่วงฤดูร้อน แต่จะมีอุปสรรคในช่วงฤดูฝน ถนนลื่น พื้นที่สูงชัน และมีความไม่ปลอดภัย

2. ข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีหน่วยงานภาครัฐมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างส่วนราชการและยุบหน่วยงาน และหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนประสบปัญหาตัวแทนบางหน่วยงานเดินทางไปประชุมสัมมนาต่างประเทศหรือติดภารกิจอื่นในต่างประเทศเป็นเวลานานและบ่อยครั้ง

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง เด็กที่ได้รับสิทธิการศึกษาระดับปฐมวัยตามนโยบายรัฐบาล ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ในกลุ่มอายุ 3 - 5 ปี โดยเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมในประเทศไทยและครอบครัวแรงงานต่างด้าว

สิทธิด้านการศึกษาของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง สิทธิสากล (Universal Rights) ที่ให้การคุ้มครองเด็กเพื่อให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยความเสมอภาค คุณภาพ และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ทั้งในการรับศึกษา การอบรม การเล่น การพักผ่อน กิจกรรมทางวัฒนธรรม การพัฒนาทั้งด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ทั้งนี้สิทธิดังกล่าวจัดให้เป็นไปตามสิทธิเด็กสากล ค.ศ. 1989 สิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ค.ศ. 2007 ปฏิญญาสากลการประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน และแนวนโยบายแห่งรัฐด้านการศึกษา

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายประกาศกำหนด เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐจะสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จที่สอดคล้องกับระบบ ASEAN Single Window และการดำเนินการอื่นที่จำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (ราชกิจจานุเบกษา, 2556)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะโดยทั่วไป (General Functions) และอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะเฉพาะพื้นที่ (Special Functions) และครอบคลุมถึงการบริหารจัดการสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะ ได้อย่างคล่องตัวและอิสระ (สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ, มปป.)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. **ด้านวิชาการ** ได้องค์ความรู้ด้านการพัฒนานโยบายสาธารณะในมิติการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ และได้เผยแพร่องค์ความรู้ในวารสารวิชาการระดับชาติ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า ต่อยอดความรู้ สำหรับนักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

2. **ด้านนโยบายและหน่วยงานที่ใช้ประโยชน์** กลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายต่าง ๆ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ได้แก่ สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ฐานข้อมูลความรู้เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เกี่ยวข้องเด็กด้อยโอกาสในกลุ่มชาติพันธุ์ในระดับภาพรวมของประเทศต่อไป

2) หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ฐานข้อมูลความรู้และแนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สอดได้อย่างเหมาะสมกับบริบท สามารถเชื่อมโยงกับนโยบายส่วนกลางและกติกาสากล สามารถรองรับการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน และเพื่อการสร้างความยุติธรรมทางสังคมด้านการศึกษาได้ต่อไปในอนาคต